

LOKAL EKONOMISK ANALYS OREBYGDEN

INLEDNING

En lokalekonomisk analys (LEA) kan liknas vid en ekonomisk marknadsundersökning. Hur stor del av de lokala ekonomiska tillgångarna spenderas i bygden och hur stor del läcker ut? Analysen är ett verktyg som visar på vad medvetna val av den lokala befolkningen kan göra för att skapa sysselsättning och lokal tillväxt. Resultatet av den lokalekonomiska analysen kan med fördel ligga till grund för upprättande av lokala handlingsplaner.

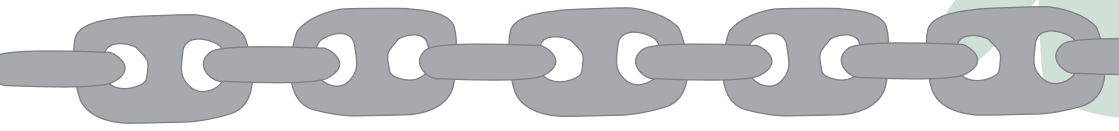
Genom att göra en LEA så har man faktabaserad analys som ger en mer objektiv bild av läget och grund för riktningen och insatser för den framtida utvecklingen av bygden. Som underlag för analysen har ett geografiskt område omfattande stora delar av Ore använts.

Målgruppen för denna LEA är Orebor, familjer som vill flytta hit, företagare, verksamhet i kommunal regi, politiker, ideella föreningar och hela lokalsamhället.

Vi är många som vill att Ore ska fortsätta att utvecklas och leva med nyinflyttning av familjer samt fler företag och vi känner att den potentialen finns. Samtidigt vet vi att företagen idag får slita med olika problem för att vara framgångsrika. Vi som Orebor gör redan mycket, men vi hoppas att analysen ger en utgångspunkt där vi är stolta över vad som finns men vi ser också ett behov av att samarbeta mer, vara mer transparenta och fira våra framgångar tillsammans och jobba för en blomstrande framtid.

Noretbron leder in till Furudal. Foto: Tobbe Lektell

HISTORIEN

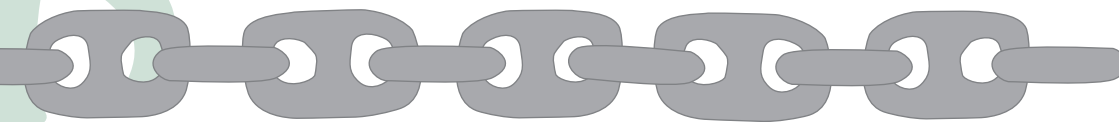
Ore socken ligger nordost om Siljan kring sjöarna Oresjön och Skattungen med Amungen och Dalforsån i sydost och Oreälven i väster. Socknen har odlingsbygd vid sjöarna och vattendragen och är i övrigt en sjörök kuperad skogsbygd med höjder som i Björnberget i norr når 508 meter över havet. Största ort är Furudal. Andra byar tillhörande Ore är Dalbyn, Arvet, Sunnanhed, Östanvik, Norrboda, Sörboda, Näset, Häven, Furudals bruk och Dalfors.

Många i Ore var småbönder, men Orefolkets jordbruk gav inte tillräcklig bäring utan skogen, sågverken och järnbruket blev ett nödvändigt tillskott av arbetstillfällen. På 1700- och 1800-talet fanns här två järnbruk: ett i Furudals bruk och ett i Dalfors. Furudals bruk ligger vid Ore älv och är ett före detta järnbruk. Bruket grundades 1709 av uppfinnaren Birger Elfving för kanontillverkning. Sedan Furudals Bruk 1776 köpts av Isac Gustaf Clason d.ä. utvidgades smidet, en betydande mekanisk verkstad anlades samt en kättingsmedja, vid vilken den bekanta Furudals ankarkätting tillverkades. Järnbruket lades ned 1884, och egendomen såldes 1886 till Korsnäs sågverk som skogsegendom. Idag finns ingen bruksverksamhet utan fastigheten är uppstyckad och ägs av olika konstellationer både i privat regi och i stiftelseform.

År 1902 invigdes järnvägsbanan Orsa-Bollnäs. En järnvägsstation byggdes vid Norens norra strand och kring denna växte snart ett stationssamhälle fram. Samhället övertog namnet Furudal från bruket som därefter fick heta Furudals bruk. Järnvägsarbetare och skogshuggare blev bofasta i Furudal och Ore industrialiserades med t.ex. Hedlunds sågverk och tegelfabrik. Flera serviceinrättningar sökte sig hit som café, gästgiveri, lanthandel, bank, textil- och modeaffär, urmakeri, orgelverkstad m.m. under 1920-talet växte samhället snabbt. År 1924 uppfördes en ny byggnad för gästgiveriet som senare fick namnet Furudals turisthotell.

Under andra världskriget var det under åren 1943 – 1945 norska militärförläggningar i Furudal. En militärförläggning fanns på Tappudden och den andra i Skälmyra. Här bodde då 3200 personer och det var ca 3000 soldater förlagda här; befolkningen ökade i och med detta med nästa det dubbla.

Föreningslivet var stort under 1940 och 1950-talen. Skidlopp anordnades till Boda och till Ärteråsen och pimpeltävling arrangerades på Oresjön 1957.

NULÄGE

Furudal har vacker natur och vintertid erbjuds bl.a. fina skidspår, skoterleder, isfiske, skridskoturer på tex Oresjön och Skattungen samt pulkaåkning på Sirapsberget. I Furudal finns också en ishockeyhall, ishockey spelas i division 3 och IFK Ore har även en barn- och ungdomsverksamhet ”Tre kronor” – J18. Ett återkommande evenemang är samoyedhundarnas årliga vintervecka. På sommaren finns det en golfbana att tillgå, fiske i både sjöar och tjärnar och fina badvatten.

Hockeyskolan är en populär sommaraktivitet med barn och föräldrar som kommer tillresandes från hela Sverige och spenderar en del av sin sommaresemester här. 2017 besöktes hockeyskolan av ca 1000 barn. Hockeyskolan med sina 1000 elever sommartid är central för såväl föreningsliv som näringsliv och handel. Hockeyskolan vänder sig självklart till både tjejer och killar och har dessutom en vecka per sommar med en specifik tjejgrupp.

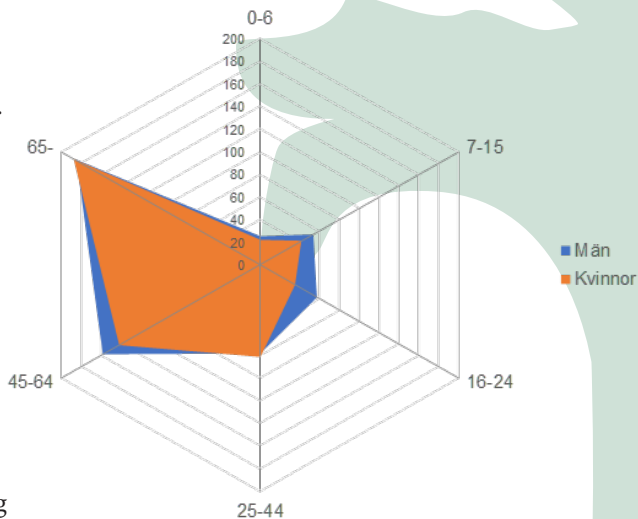
Ore har idag en befolkningsmängd på 1067 personer (ungefär 10% av Rättviks kommun). Medelålder på vår befolkning är 50 år. Ålders- och könsfördelning visas i diagram.

UTMANINGAR

Vi har en stor och unik möjlighet till att vidareutveckla det vi har idag: hockeyskolan, handelsutbud, serviceinrättningar, lekpark för barnen, matställen med hög kvalitet och servicegrad m.m. Lyckas vi med det kan arbetstillfällena, skola och omsorg leda till att Furudal med tillhörande byar ökar sin befolkningsmängd och besöksnäring både sommar och vinter.

Vintertid kan vi satsa på skridskoturer, längdskidturen, snöskoturer och isfiske. Utökad service genom uthyrning av t.ex. längdskidor, skridskor, utrustning till isfiske och snöskor. Under sommartid ser vi utvecklingspotential till friluftaktiviteter för fastboende, hockeyföräldrar och andra sommargäster, bl.a. uthyrning av trampbåtar och cyklar, guidade rundturer till besöksmål med möjlighet till fika och mat, bana för freesbee-golf och minigolf och aktiviteter för syskon till hockeyungdomarna (t.ex. Lan-party, workshops med olika teman; musik som ett exempel).

Befolkning 2016

Aktiviteter kan arrangeras för föräldrar till hockeyungdomarna: föreläsningar, workshops (allt med fokus på ishockey). Vidare kan vi jobba på varumärket för Ore: Ore-mössor, Ore-tröjor, IFK-Ore/Hockeyskolan-grej, Ore-häst, Ore-bullar m.m.

En stor del av vår befolkning är äldre än 60 år och på senare år har de offentliga tjänsterna som läkare och distriktssköterska centraliserats till Rättvik. I och med stigande ålder ökar också behovet av dessa offentliga tjänster, kan en privat aktör vara lösningen på denna fråga som engagerar såväl gammal som ung? Både landsbygd och större tätort behöver leva i dagens samhälle och vi vill att vår befolkning oavsett ålder ska känna sig säkra och trygga med möjlighet att kunna bo kvar i vår bygd.

HOT

Hockeyskolan är en ”motor” sommartid och utan hockeyn kan vi befara att Furudal slutar att utvecklas och bli en utflyttningsbygd. Det medför att dagens företag, kommunal service vad gäller skola, omsorg och bibliotek med tillhörande arbetstillfällen behöver flytta från orten, landsbygden blir inte levande utan avbefolkad. Även det omvända är ett hot för Ore, det vill säga att om den kommunala servicen som skola, omsorg och bibliotek skulle centraliseras till Rättvik så är risken att avbefolkningen går snabbt och våra privata näringsidkare flyttar från kommunen.

Furudals Hockeyskola. Foto: Gillabyrån

DETTA FINNS IDAG INOM KULTUR, FRITID OCH FÖRENINGSLIV

Fritidsgården Santana, IFK Ore med tillhörande motionssektion; Sirapsberget, gym, längdskidor och bordtennis. Ridbana finns i föreningen Furudals Hästfolks regi. Golf, yoga, fiske och jakt.

Ore bibliotek och medborgarkontor finns beläget vid äldreboendet Orestrand. Biblioteket anordnar aktiviteter för barn och ungdomar och har också utställningar.

SPF Ore är en aktiv pensionärsförening som anordnar resor och dans på Oreparken som lockar deltagare från närliggande orter.

KOMMERSIELL SERVICE

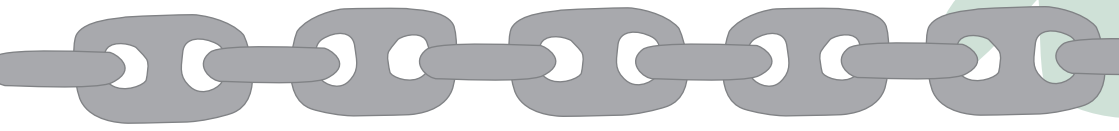
Idag finns matvaruaffär, bensinstation, spelbutik, apoteksombud, systemombud, postombud via DHL, Schenker samt Postnord, turistbyrå, två bagerier, lunchrestaurang på vardagar samt servering på helger i centrala Furudal.

Kontantuttag kan göras på spelbutiken alternativt matvaruaffären. I Dalfors finns en liten matvaruaffär och bensinstation. Vandrarhem, övernattning på Marcusgården, Bed & Breakfast Furudals Bruk, Ore Fritid (Camping) och pizzeria, Ore handel (loppis), frisör, glasmästeri, bibliotek och Orestrand (äldreboende).

Vi är i behov av bättre bussförbindelser. Vardagen kan bli enklare för våra invånare som behöver åka buss till och från Mora lasarett. Vi saknar idag biltvätt, distriktssköterska och läkare, ett utvecklat medborgarkontor med både kommunal och statlig service och handikapparkeringar vid Näcken, Oreboden och Bageriet. En åldrande befolkning har också behov av fler lägenheter med trygghetsboende. Om de äldre flyttar till trygghetsboende så frigörs hus och gårdar för barnfamiljer att flytta till.

Centraliseringen av offentlig service upplevs som problematisk. Tidigare bankkontor har stängt, visst bankärenden kan göras i Rättvik (dit är det 36 km från centrala Furudal) eller via internet men problem uppstår för de utländska turisterna. En uttagsautomat skulle underlätta och vara välkommet!

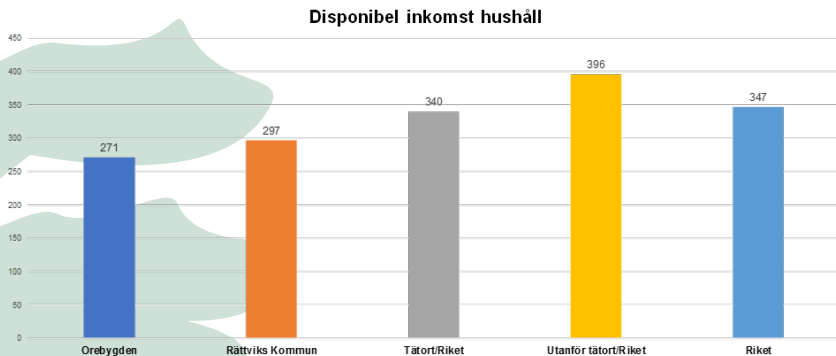
För att fortsätta utveckla Ore-bygden behöver vi stöttning av aktörer som Rättviks kommun och Länsstyrelsen. Istället för att centralisera kommunal verksamhet, låt oss vara med och utveckla vår skola, äldreomsorg och medborgarkontor; låt blommorna blomma där de står; investera i Ore!

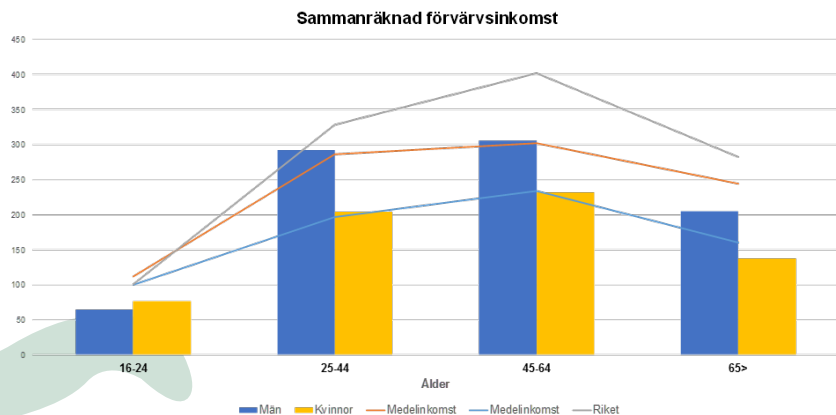
HUR FÖRSÖRJER VI OSS?

I Orebygden har befolkningsutvecklingen under de senaste 10 åren växlande ökat och minskat men hållit sig på ungefär på samma nivå. De flesta byggnader som är bebodda består av ”småhus”. Bebodda lantbruksfastigheter utgör 23% av alla bebodda fastigheter.

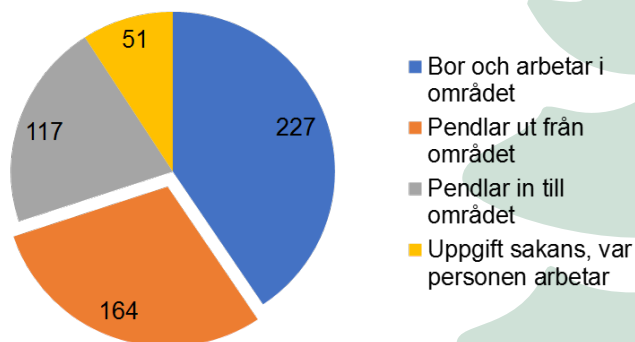
En stor del av de obebodda fastigheterna är fritidshus vars ägare och gäster spenderar både tid och pengar på vår ort. Stor potential finns till inflyttning och året-runt gäster om fritidshusen nyttjas till året-runt boende och uthyrning.

Både den sammanräknade förvärvsinkomsten och den disponibla inkomsten ligger under rikets nivå. Den disponibla årsinkomsten för en familj i Orebygden ligger på 271 tkr (median) jämfört med Rättvik på 297 tkr och ett snitt i riket på 347 tkr (år 2015). Många i Orebygden är egenföretagare. Precis som i övriga Sverige så är de genomsnittliga lönerna för kvinnor sämre än för männen i Furudal.

Arbetspendling av förvärsarbetande

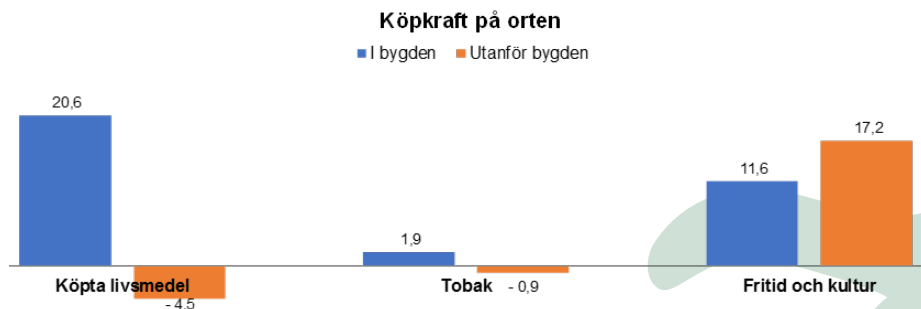
Bor och arbetar i vårt område gör 139 män och 88 kvinnor, pendlar ut gör 37 % med fördelningen om 86 män och 78 kvinnor. 70% av dessa arbetar i övriga Rättviks kommun. Pendlar in till Ore gör 65 män och 52 kvinnor. 117 personer arbetspendlar in till området.

STÖRSTA ARBETSGIVARNA

Största privata arbetsgivaren i Furudal men också i Rättviks kommun är Hedlunds-koncernen med drygt 100 anställda. Andra arbetsgivare med flertalet anställda är Oreplast, Edura AB, Östlunds Bygg AB, Dalfors Skogsentreprenad AB och Ica Näcken.

PENGARNA LÄGGER VI PÅ

Utifrån genomförd lokalekonomiska analys kan konstateras att turismen är av stor betydelse för Orebygdens överlevnad och välbefinnande och nuvarande servicenivå. Minst 15 miljoner kronor (inkluderat boende och restaurang) spenderar våra turister och sommargäster i vår bygd årligen. Köpkraften hos 537 hushåll i bygden uppgår till 142,8 mkr, baserat på en medianinkomst på 271 tkr per hushåll.

■ I bygden ■ Besökare i bygden ■ Utanför bygden

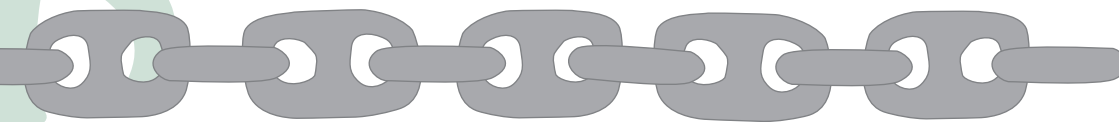

För varje 100-lapp så spenderar Ores befolkning 22 kr i bygden, besöksnäringen lägger 10 kr i vår bygd och vi lägger 68 kr på varor och tjänster utanför bygden. Ett relativt stort läckage som kan göra skillnad på hemmaplan om vi medvetet kan styra om vår konsumtion.

VI HAR IDAG

Vi har idag en stor besöksnäring, hockeyskola, golfbana, fina vandringsleder och ett rikt näringsliv. Vi är stolta över att vi har ett privat näringsliv som sysselsätter 75% (331/443) av de förvärvsarbetande i bygden och en stor andel kommunala tjänstemän och arbetare.

I grafen för befolkning (sid. 4) ser vi att vi saknar ungdomar i åldern 15 – 24 och förklaringen till detta finner vi i att många ungdomar lämnar bygden på grund av bristen på vidareutbildning och kanske också bristen på arbete. Kanske kan våra arbetsgivare på orten marknadsföra behovet av arbetskraft på ett annat sätt än idag för att nå fram till ungdomarna? Feriejobb och praktikplatser kan vara en del i att nå ut och marknadsföra bygdens arbetsplatser. Ungdomarna är vår framtids blivande medarbetare och de ger möjlighet till innovation, inspiration och utveckling för skolan att få ett större relevans. Föreningslivet kan utveckla verksamheten inom längdskidåkning och orientering i modern tappning. Aktiviteter som vänder sig till alla.

MÖJLIGHETER & POTENTIAL

Vi ser att vi har stor potential till att utveckla aktiviteter inom friluftsliv och därigenom locka turister, arbeta för ett bättre samarbete och engagemang bland bygdens invånare och dra nytta av varandra och slå mynt av dessa aktiviteter. Vi kan höja nivån på besökarens upplevelse – från bord till is och sjö! Matställen som serverar mat utifrån kundens önskemål med hög kvalitet och servicegrad skulle vara en stor del i att höja upplevelsen av Ore. En utvecklad hemsida som också kan läsas på engelska i första hand skulle gynna oss. Vi skall dra fördel av fler invånare, utifrån ökad inflyttning – bygga bostäder och erbjuda sjönära tomter. Utifrån ökad inflyttning kan också befolkningens medelålder sänkas och fler barnfamiljer kan flytta in och möjligheter

VAD MENAR VI?

Köpkraften i vår bygd kan öka om servicenivån hos de lokala företagen utvecklas och förbättras, kundens efterfrågan måste styras. Kundrelationer behöver vårdas och underhållas. Köpkraften finns hos oss orsbor om kvalitet och servicenivå höjs och utbudet breddas. Om varje hushåll spenderar 10 kr mer per dag på varor och tjänster i Furudal med omnejd så ökar den lokala omsättningen med 1,9 miljoner kr på ett år. Om vi medvetet väljer att lägga ytterligare pengar i bygden istället för utanför så kan vi bidra till fler arbetstillfällen och utveckling av Ore.

Exempel på detta är färdiga matkassar och lokala råvaror; ett nytänkande är önskvärt. Även utkörning av varor kan vara ett sätt att bibehålla köpkraften i bygden med tanke på en åldrande befolkning.

För att belysa betydelsen av turism har vi tagit del av siffror från Tillväxtverket och räknat fram följande; Om ytterligare 5 utländska turister per dag under hela året skulle besöka oss kan vår lokala omsättning öka med 2 miljoner kr på ett år (genomsnittlig konsumtion under vistelsen (SEK), per person och dag är SEK 1085).

Om vi kan utveckla friluftslivet till året runt-aktiviteter som vänder sig till både fastboende och turister, t.ex. uthyrning av trampbåtar, snöskor, ny minigolfbana, långfärdsskridskor, bana för fresbee-golf.

Vi behöver bli proaktiva och hjälpas åt att marknadsföra Orebygden i positiva ordalag. Bildandet av en lokal företagarförening behövs för att driva Ores utveckling framåt. Tillsammans kan vi bidra till vår framgångsrika framtid!

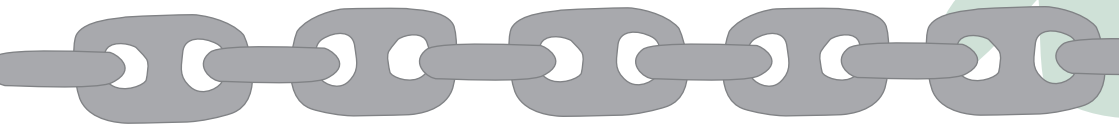

Foto: Tobbe Lektell/Gillabyrån

VISION 2025

Med stolthet och ansvar tar vi initiativ till att Orebygden fortsätter blomstra!

År 2025 har vår kommersiella service utvecklats, befolkningen har ökat och det finns en aktiv företagsförening som driver utvecklingen i Ore framåt.

Året-runt aktiviteter är en naturlig del av Ore som har ett uppskattat fritidsutbud för både ortsbor och besöksnäring.

Vår befolkning, ung som gammal, känner trygghet oavsett om det handlar om skola, det privata näringslivet och äldreomsorgen.